

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1620. Soc. 81.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

sis ad nova migratum: poematis, orationibus, alióve scholastico plausu migratio celebrata.

Res Angolæ.

19. Angolana Residentia decem sustentabat, sex sacerdotes, reliquos Coadjutores. Per id temporis naves centum ex America Castellana & Lusitana quotannis ad emendos Nigros intrabant portum Loandensem. Infinitam mancipiorum multitudinem exportarunt. In tanta navium & commercii celebritate, & in regione parum amica alienigenis crevit Nostrorum labor. Tum Albis, tum Nigris die, noctuque succurrebamus. Hactenus illic scholæ nullæ. Hoc anno Gaspar Alvarus Loandenſis civis locupletissimus annum largitus est reditum ad alendos quatuor Magistros, unum pro alphabetariis, duos pro Latinitate, quartum pro morali scientia. Magna inde oritura commoda omnes sibi promiserunt. Cum deessent Grammaticæ præcepta, ea unius Patris charitas fuit, ut transcribendis singulis partibus Artis Grammaticæ improbum laborem impenderit.

Scholæ Angolanæ.

Missio ad Congum.

20. Anni septem supra viginti effluxerant, ex quo nulli Societatis excurrere in Conganas regiones. Hoc anno, quod propter bella Lusitanorum cum Angolano Rege non possent adire arces mediterraneas PP. Mathæus Cardozus, & Eduardus Vasæus, ad Congum sunt progressi. Multum profuit Lusitanis illa peregrinatio, tum quia negotiantes apud eas gentes expiârunt conscientias; tum quia extincti timores belli inter Bambensem Ducem, ac Regem: id enim magnopere impediēbat itinera; nec mancipia tunc deduci poterant Loandam.

21. Indigenis multam peperit utilitatem Patris Matthæi labor in Codicē Christianæ doctrinæ (*Cartiliam* dicunt Lusitani) transferendo in linguam Congensem. Nam cum primi presbyteri religiosi tempore Joannis Regis ejus nominis secundi coeperunt illas gentes gregi Christiano adjungere, docuere sermone Latio Dominicam orationem, salutationem Angelicam, symbolum Apostolorum, præcepta, & alia fidei capita. Perdiscebant miseri instar psittacorum. Patres tanquam per manus tradebant prolibus suis illas rusticæ & corruptissimæ Latinitatis cantilenas, quarum sensum omnes ignorârunt. Id factum initio, quod Concionatores nescirent Congensem linguam, nec indigenæ Lusitanam. Modulantur jam pueri patrio sermone, quæ paulo antè pronuntiabant Latine. Rex ipse mirum in modum gavisus est prædictâ translatione: promissit daturum se locum ædificando Collegio Societatis, quod ille fundandum poposcerat. Decembri mense pervenerunt Loandam.

Aga Loandæ.

22. In hujus insulæ, quæ protenditur è regione urbis, cui nomen fecit, habitatoribus excolendis plurimum est insudatum. Multis annis Noſtri vices illic egerunt parochorum, cunctam eam gentem ex idololatria ad veram fidem traduxerant. Ut animarum cura presbyteris mandaretur, Societati est erepta. Negligentia cujusdam presbyteri, & quod nollet ibi sedem figere, miseram faciem mores induere. Miserti sunt Patres: festis diebus unus eò transiret, operatur sacris, docetque fidei mysteria. Nostro etiam suâ Insulæ Præfatus erexit novam ædem sacram; nam antiqua in dies singulos ruinam minabatur.

Annus 1620. Soc. 81.

Celebratur Xaverii Beatificatio.

1. Solemnitas Patris Francisci Xaverii Beatis additi maximis plausibus per dies octo celebrata est. Id anno superiori fieri non poterat, cum sub anni finem nuncius ad Lusitaniam pervenerit. Multis videbatur prudentius velle magno sumptui, remque servare ad postremam tum Ignatii, tum Xaverii sacram apotheosim, quam postliminio futuram non dubitabant. Vicit tamen studium condecorandi Xaverium. Quid lætitiæ, plaususque sit editum, typis in libro mandavit presbyter Didacus Marquius. Appendit poemam epico Catamine compositam à Francisco Macedo tunc in scholis nostris primario Rhetorices

ces Professore. Graphice describit ignium artificia, & reliquam celebritatem tam eleganter, ut vix in eo genere possit optari, quid cultius & exquisitius.

2. Indicas regiones petivere duo duntaxat, Sebastianus Suarius, & Antonius Pereira, sacerdotes, ambo Lusitani. Ad Brasiliam pariter duo Siculi profecti, P. Leonardus Mercurius, & P. Josephus Costa. Profecti ad Indiam, & Brasiliam.

3. In Album tironum Societatis nostrae relati sunt duo supra quadraginta. Inter eos numerantur Benedictus Pereira Borbenfis vir sapientissimus; Franciscus Marquius Bracharenfis, in Æthiopia operarius insignis; & Petrus Cassuyus, Japonensis, Martyr in Japonia: quanquam hic postremus Romae ingressus, continuabat Ulyssipone tirocinium. Ingressi.

4. Ex patria sua Ulyssipone ad meliorem patriam commigravit P. Emanuel Lima, in Domo Professa 22. Februarii defunctus. Instruxit Conimbricæ & Eboræ tirones. Egit Rectorem Conimbricensis Collegii. Hæc munia gessit optimis virtutum exemplis. Subortus carbunculus causam præbuit sustinendis acerbissimis curationibus, quas invicta tulit patientia. Alter P. Michael Lemius pariter Ulyssiponenfis eodem quoque malo correptus cecidit 11. Febr. dum peste contactis serviret, victima factus charitatis. Nec ultra vagata est pestis. Mors P. Emanuel Lima.

5. Inter alias missiones commemorari meretur, quam habuit Visonii P. Didacus Monteirus heros apud nos insignium virtutum. Rogante Episcopo jam eo anno superiore concesserat. Didaci familiaritas Episcopi ipsius animum permotavit, reddiditque studiosum virtutum. Nam antequam uteretur is amicitia Monteiri, plus meminerat, quid virum nobilem, quam quid Præsulem sacrum deceret: ideo non abstinebat à seculari vanitate curruum, & comitatus ad pompam adornati. Jam verò non quod oblectamento carnis deservit, respicere, sed divinis se tradere commentationibus, & corpus macerare; unà cum domesticis artus suos flagro ferire. Non circumscriptus Monteiri fervor uno Episcopi palatio, magnos in urbe sermonibus suis civit animorum motus, plurimos inter se discordes copulavit, cæteraque Societatis nostrae ministeria quam diligentissime explevit. Mors P. Michaelis Lemii.

6. Novo Collegio est aucta Provincia in oppido Scalabitano prope Tagum eo loco, ubi quondam divæ Iriæ corpus Angeli sub undis condidit margineo tumulo; inde mutatum oppido nomen, Lusitanis dicitur *Santarem*. P. Eduardus Costa, de quo scriptum suo loco, prædium Labrujense ad Tagi ripas, & alia bona donavit anno 1609. ut scalabi fundaretur Collegium. Quod si facultas nequiret obtineri, esset Generalis nostri bona sua domui, cui placeret, applicare. Usque in hunc annum laboratum est in expedienda Regis facultate, qui tandem, enixè id oppido postulante, concessit eà conditione, ut teneremur Gymnasia Latinitatis aperire. Initium Scalabitani Collegii.

7. Missus ad faciendum foundationi initium P. Ludovicus Lobus frater Baronis Alvirensis, hospitatus in domo nostri Collegii Ulyssiponenfis, adhærente sacello D. Antonii Abbatis ejusdem Collegii. Parùm ibi cum aliis substitit Ludovicus. Migravit ad ædes vicinas sacello divi Sebastiani, quod non multum distat à nostro Collegio. Illic sumus commorati, donec Rex Joannes IV. Lusitanæ libertatis assertor Societati dedit ad erigendum Collegium palatium Scalabitani. Idcirco dicatur Virginis intemeratæ Conceptioni, ut infra referemus. Habet duo Latinitatis Gymnasia, duo scientiæ morali & Philosophiæ; quanquam principio solum prima duo sunt aperta.

8. In Collegio Ulyssiponenfi B. P. Ignatii poenitentis Sodalitas est instituta, & firmata sanctissimis legibus, authore Ven. P. Antonio Mascarenio. Ex eo Collegio diversis temporibus communicata aliis atque aliis Sociorum domesticis. Prima Sodalitas P. Ignatii poenitentis.

9. In Angola strenuè laborabatur. Duo nempe P. Eduardus Vasæus, Res Angolæ & socius Coadjutor Benguelam adire: nonaginta leucis distat Loandâ. Milites Lusitani Benguelensis arcis prædian per summam insolentiam exuerant

præfecturâ Emmanuelem Cerveiram Pereiram, virum fortem, & in sui Regis proferenda ditione apud eos populos impigrum: bis enim illic gubernaverat omnem rem Lusitanam. Societati favit cum in Angola, tum Matriti. Conimbricæ quondam atramentario conjecto Prætozem regium perculerat, quod malè de nostra Societate loqueretur. Hunc virum seditiosi spoliatum omnibus præter indumentum, quo tegebat corpus, lacero navigio impositum miserunt Loandam. Postquam est in terram expositus, navigium; premente sentinam aquæ vi, demersum est. Unde patuit, Deum viri causæ consuluisse, navi conservatâ, dum viam fecit.

10. Hominis vicem miseratus Rector, domi nostræ aluit, ob ejus in nos merita, & valetudini affectæ prospexit. Restitutus viribus egit cum Præfecto maximo de regressu in Benguelam. Cum parùm faventem experiretur, ad Regem scripsit, demandantem Præfecto, daret Cerveiræ equitatum & peditatum, ut redditus Præfecturæ subigeret eos Nigros, & cuprifodinas vendicaret. Vix illi Præfectus concessit tirones sexaginta ex Lusitania recens advectos. Rogat Cerveira Rectorem duos è nostris sibi dari viæ & laborum cômities, confidere se per ipsos faciliè lenitum præfidiarios arcis Benguelensis, & rem sine sanguine transactum iri.

11. Designati ad eam expeditionem P. Eduardus Vasæus, & Gonsalvus Joannes Coadjutor. Ad Benguelam appulsi mense consumpto in iis nonaginta leucis superandis, quod navigarent adversus aquarum impetus. Per Eduardum placati suo Præfecto arcis præfidiarii, & Præfectus ipsis: oblivioni sunt injuriæ commendatæ. Deinde Cerveira, navibus imposito milite, exploravit, ac reperit cuprifodinas. P. Eduardus ut erat in lucrandis animis operarius indefessus nunquam sanis, morbidisve defuit, donec regressus est Loandam.

Annus 1621. Soc. 82.

1.

Opera nova
in Domo Pro-
fessâ.

Templum Domûs Professæ Ulyssiponenfis nobilitavit sacellum \$\$\$ Trinitatis ornatum versicolori lapide politissimo Româ advecto: per id tempus non erat Ulyssipone opus illius generis æque spectandum. Ædes ampla in Bibliothecam accommodata. Ampliatur sacellum domesticum B. Protoparenti Ignatio dicatum.

Mors P. Fernandi Borgii.

2. Eadem domus humavit 25. Martii P. Fernandum Borgium Coadjutorem spiritualem, natum Gonsali diocesis Guardienfis. In audiendis poenitentibus vix ullus fuit diligentior: non se recepit in cubiculum, dum circumfisteret aliquis, qui vellet animam explicare. Diuturno morbo plurimum est probata Borgii patientia. Scopum sibi defigebat cum divina voluntate conformationem.

Obeunt Franciscus Campionius & Dominicus Ferreira.

3. Temporales Coadjutores duo Ulyssiponenfi Collegio erepti morte sunt. Alter 11. Novembris Franciscus Campionius Italus Anconensis. Agebat præfectum vestiarii. Singulis feriis quintis sacro se pane roborabat, procurans, ut eidem epulo cæteri coadjutores accumberent. Multum illi cum Deo commercium, festis præcipuè diebus. Quoties Subminister de sustinenda publica poenitentia admonebat, solitus est duplicem salutationem Angelicam recitare, unam pro Subministro, aliam pro Ministro. Charitas ejus amabatur ab omnibus. Alter Dominicus Ferreira 24. Novembris, natus Ribeiræ penæ diocesis Bracharenfis, vixit moribus inculpatis. Cum nôset honestam virginem periculo admittendi pudicitiam laborare, conquisitis elemosynis immunitatem ejus animæ & corpori jacturam avertit.

Profecti ad Paraguayum.

4. Mense Januario Ulyssipone ad Paraguayum iteꝝ auspiciati sunt quatuor sacerdotes, quâ nondum initiati viginti quatuor ex diversis Hispaniæ provinciis. Unus in Collegio nostro vitæ finem invenit, qui Compluto venerat, Augustinus Lopii.

Mors Augusti Lopii.